

Poročilo

100-letnica združitve Prekmurskih Slovencev z matičnim narodom: znanstveni posvet

Veržej, 13. november 2019

Številnim prireditvam, ki so v drugi polovici leta 2019 zaznamovale stoletnico pomembnega dogajanja za prekmurske Slovence, je bil 13. novembra 2019 dodan še v naslovu omenjeni znanstveni posvet. Pod pokroviteljstvom Slovenske škofovske konference (na posvetu jo je zastopal njen podpredsednik nadškof mons. Alojzij Cvikl) ga je skupaj s škofijo Murska Sobota pripravil Inštitut za zgodovino Cerkve na Teološki fakulteti. Temeljni namen posveta je bil celovit in sistematični pregled, kaj se je med prekmurskimi Slovenci dogajalo ob koncu vojne in kakšno mesto so pri tem dogajanju imeli voditelji katoliških cerkvenih občestev. Poudarek se je zdel še toliko bolj potreben, ker je bil ob drugih prazničnih priložnostih prispevek katoliške skupnosti in njenih voditeljev spregledan. Svoje poglede je predstavilo enajst predavateljev.

Želja organizatorjev je bila, da bi prispevki na znanstvenem posvetu posegli na vsa pomembna področja, ki so predstavljala versko predzgodovino dogajanja ob koncu vojne v Prekmurju, ravnanje katoliške skupnosti in njenih voditeljev ob koncu vojne ter prispevek slednjih pri postavljanju temeljev za prihodnost narodne in cerkvene organiziranosti tega dela slovenskega etničnega prostora. Pogled je bil tako usmerjen na neposredna prizadevanja za združitev prekmurskih Slovencev z matično narodno skupnostjo – kot so bili tabori, ilirsko gibanje, gibanje v času prve svetovne vojne ter versko, politično, kulturno in nasploh družbeno razpoloženje na obeh straneh Mure. Ovrednotena sta bila delo narodnih buditeljev, kot so bili dr. Franc Ivanocy, Jožef Borovnjak, Anton Trstenjak in drugi (dr. Stanko Zver), in povezanost obeh bregov Mure ter kulturne razlike protagonistov, ki so se oblikovale v predhodnem času, a so kljub temu vplivale na sprejemanje skupnih odločitev in zavzemanje za skupne cilje (dr. Ivan Janez Štuhec). Obširneje je bil predstavljen sistem izobraževanja duhovščine, ki je delovala v Prekmurju, in delovanje izobraževalnih ustanov, ki so jih kandidati za duhovništvo in za redovne ustanove obiskovali ter se na njih pripravljali na cerkveno-narodno delovanje (dr. Vinko Škafar).

Ovrednotena je bila ustvarjalnost katoličanov na področju pisane besede, izdajanje knjig, prevodov in periodičnega tiska. Posebna pozornost je veljala vplivu, ki ga je med prekmurskimi Slovenci imel škof Anton Martin Slomšek in izdaje Mohorjeve družbe ter delo Jožefa Klekla st. na področju tiska (dr. Fanika Krajnc-Vreč-

ko). Ker sta pri ohranjanju narodnih vrednot pomembno mesto imela liturgija in ljudska pobožnost, je po prvotnem načrtu posveta posebna pozornost veljala pregledu prispevka prekmurskih katoliških duhovnikov na področju priprave cerkvenih pesmi, pesmaric in molitvenikov ter nasploh pregledu mesta slovenščine v liturgiji in pobožnosti ter prispevka za ohranjanje slovenskega jezika in zavesti na tem področju (razpravo pripravlja dr. Štefan A. Ferenčak). Očrtano je bilo tudi dogajanje v Prekmurju med septembrom 1918 (to je od konca vojaških dejavnosti) do januarja 1919 (dr. Andrej Hozjan). Orisani so bili konkretni koraki, ki so bili opravljeni za združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom na diplomatskem področju, to se pravi na pariški mirovni konferenci, in prispevek, ki so ga za to dali sodelavci konference – predvsem dva izvedenca za Prekmurje dr. Matija Slavič in dr. Franc Kovačič (prispevek dr. Bojana Himmelreicha).

Več prispevkov je bilo namenjenih pregledu širše cerkvenih odmevov ob odločitvah, ki so bile sprejete na politični ravni. Pri tem je šlo za analizo pogledov slovenskih in madžarskih cerkvenih oblasti na dogajanje v Prekmurju oziroma na spremembe ob koncu prve svetovne vojne, to je poročilom, ki so jih o dogajanju pripravljali škofje v Mariboru, Ljubljani in Sombotelu in jih je danes mogoče najti v arhivih ustanov Svetega sedeža (dr. Igor Salmič). Pričakovati je bilo, da bo prav v tem segmentu predstavljenih več novih ugotovitev – tudi zaradi lažjega dostopa do arhivskega gradiva cerkvenih ustanov.

Ovrednotene so bile izvirne oblike cerkvenega življenja (npr. razna cerkvena združenja), skrb za cerkvena poslopja, češčenje Matere Božje, prizadevanje za svetost in pri tem izstopajoči liki (generalni vikar Lojze Kozar). Poseben sklop predavanj je bil namenjen tudi pregledu in analizi posledic priključitve Prekmurja k lavantinski škofiji in osrednji slovenski skupnosti v najbolj vidnih izrazih verskega življenja, kot je bila aktivnost cerkvenih občestev na misijonskem področju, animacija pri delu za duhovne poklice ter mesto Cerkve pri pojavu izseljevanja (dr. Bogdan Kolar). Ena od raziskav je bila namenjena analizi prispevka cerkvenih struktur in nosilcev cerkvenih služb k ohranjanju slovenske kulturne izvirnosti prekmurščine med Muro in Rabo (dr. Hotimir Tivadar). Opravljena je bila tudi ocena sadov, ki jih je za cerkveno življenje prinesla združitev skupnosti na obeh straneh Mure v luči osamosvojitve Slovenije in ustanovitve nove škofije v Murski Soboti ter pri njenem delovanju (dr. Franc Zorec).

Že dejstvo, da je bil znanstveni posvet v dvorani Marijanišča, poimenovani po veržejskem rojaku dr. Francu Kovačiču, kjer so pred tem odprli razstavo o dogajanju v Pomurju ob osamosvajanju Slovenije, je srečanju dalo značilen pečat. Prispevki uglednega domačina na mnogih področjih narodnega in kulturnega življenja so bili ponovno ovrednoteni kot zgodovinski in narodnobufni. Izmenjava pogledov na zgodovinske dogodke ob koncu svetovne vojne, ko je bila začrtana nova smer za prihodnost, pri čemer so imeli pomembno mesto prav voditelji katoliških cerkvenih občestev, in na dogajanje v celotnem letu 2019, ko so spominjanja na prelomne dogodke nosila pečat razmer v tem letu, je dodala posvetu izvirno podobo.

Bogdan Kolar